

VANGST VAN EEN EUROPESE MEERVAL IN DE SWALM

R.W. Akkermans, Wilhelminalaan 47, 6042 EL Roermond.

De Europese meerval (*Silurus glanis*) is anno 1997 de grootste zoetwatervissoort van Nederland. Ook in Limburg wordt deze soort sinds begin jaren negentig gevangen. De meeste vangsten betreffen dieren gevangen door beroepsvissers op de Maas. Dit zijn meestal halfwas tot volwassen dieren groter dan een halve meter lengte. Groot was mijn verbazing toen ik op 31 augustus 1996 één exemplaar van 4 cm lengte met mijn schepnet in de Swalm ving. Voor de Vissenwerkgroep van het NHG betekende dit tot nu toe de enige vangst van de Europese meerval op circa 85.000 gevangen vissen.

De Europese meerval is in Limburg een nog vrijwel onbekende vis. Een verwant van deze soort, de Bruine dwergmeerval, *Ictalurus nebulosus*, is in Limburg bekend onder de naam Katvis. Deze uit Amerika afkomstige Bruine dwergmeerval wordt met name ten westen van de Maas gevangen en is aldaar aanwezig in het stroomgebied van de Aa-beek/ Uffeltse beek (Archief vissenwerkgroep NHG). De Bruine dwergmeerval wordt echter maximaal 30 cm lang, dit in tegenstelling tot de Europese meerval die in uitzonderlijke omstandigheden tot 3 meter lang kan worden, maar in Nederland niet boven de 1,8 meter komt (ANONYMUS, 1995).

VANGST IN DE SWALM

Op 31 augustus 1996 werd een jonge meerval van 4 cm lang met behulp van een schepnet in de Swalm nabij Groenewoud gevangen.

Het dier bevond zich in een buitenbocht onder boomwortels. Dit dier is de eerste vondst van een jong exemplaar in Limburg en de eerste vangst in een Limburgse beek. De Swalm is tot de vindplaats vanuit de Maas vrij optrekbaar voor vissen.

Voortplanting van meervallen vindt plaats in water warmer dan 17 à 18°C (MIHALIK, 1982). De paaitijd ligt afhankelijk van de watertemperatuur in mei-juli (BOESEMANN, 1975). Na 50 dagen is een jonge Europese meerval circa 6-8 cm lang (MIHALIK, 1982), maar wellicht dat de meervallen in de Nederlandse situatie iets langzamer groeien. Gezien de lengte (4 cm) zal het dier uit de Swalm in de zomer van 1996 geboren zijn. Mogelijk zijn in dat jaar de meervallen in Limburg tot voortplanting gekomen, maar het is niet uitgesloten het een in Duitsland gekweekte, uitgezette jonge meerval betreft. Iets dat in viswateren langs de Duitse grens regelmatig voorkomt. Hiervoor wordt zowel broed als paarijpe exemplaren gebruikt (VAN DER GEEST, 1996).

FIGUUR 1. Jong exemplaar van de Europese meerval gevangen in de Swalm op 31 augustus 1996. Foto: Ben Crombaghs / Limens Divergens.

VOORKOMEN IN LIMBURG

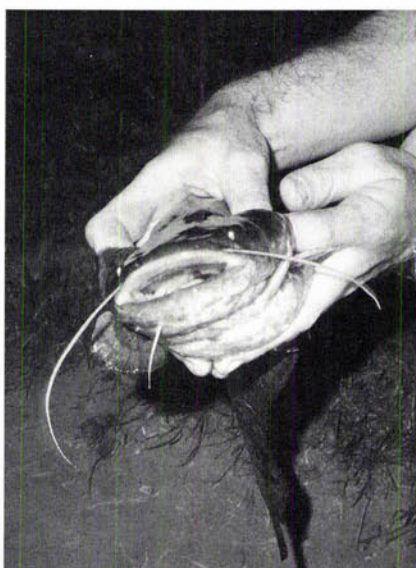
De eerste vangst dateert uit 1983. Toen werd een albino exemplaar aan de hengel in de Maas nabij Beesel gevangen (ANONYMUS, 1983). Pas vanaf 1992 worden met enige regelmaat Europese meervallen in de Maas en de daarmee verbonden grindgaten gevangen tussen Roermond en Venlo (DE NIE, 1996). Het betreft vangsten gedaan door beroepsvissers met behulp van een fuik. Alle vangsten betreffen halfwas tot volwassen en geen jonge exemplaren. De Europese meerval is ook bekend uit de Roer nabij Roermond (Jongenhof). Daar zijn in februari en september 1996 verschillende exemplaren met de hengel gevangen (mededeling L. Paulssen, Rimburch). In november 1996 is een Europese meerval dood gevonden langs de oever van de Niers nabij de kruidvang te Gennep (mededeling J. Jeuken, Horst). Wellicht dat de Europese meerval ook in de Maas bezuiden Roermond en benoorden Venlo voorkomt, maar omdat daar geen beroepsvissers actief zijn, zijn geen waarnemingen uit die delen van de Maas geregistreerd.

De Europese meerval is bekend uit enkele visvijvers in Noord- en Zuid-Limburg, onder andere de Welteervijver nabij Heerlen (ZOE-TEMEYER & VAN DER SPIEGEL, 1992) en de visvijver in de Kasteelse Bossen te Horst (mededeling J. Jeuken, Horst). Omdat het afgesloten wateren betreft, zijn de dieren in de visvijvers vrijwel zeker afkomstig van visuitzettingen ten behoeve van de sportvisserij of de forellenkweek.

HISTORISCH VOORKOMEN

De Europese meerval is een soort uit Midden- en Oost-Europa tot aan de Kaspische Zee. In Midden-Europa vormt de Donau het centrum van zijn verspreidingsgebied. In West-Europa komt hij voor in de Elbe en de bovenloop van de Rijn (LELEK, 1987).

Van oudsher komt een geïsoleerde populatie voor in de vaarten rond de Haarlemmermeerpolder. REDEKE (1941) opperde dat de Nederlandse populatie een relictpopulatie betreft, die in prehistorische tijden via de Rijn met het hoofdareal in contact stond. Lange tijd is, met name in het buitenland, gedacht

FIGUUR 2. Europese meerval, gevangen in de Roer nabij Jongenhof (foto: L. Paulssen).

dat het voorkomen in Nederland een populatie van uitgezette dieren was, maar recente vondsten van fossiel materiaal wijzen uit, dat deze soort hier al duizenden jaren voorkomt. Tegenwoordig wordt aangenomen dat de hypothese van Redeke klopt en dat de Europese meerval een relictpopulatie is uit de tijd dat de wateren rond de tegenwoordige Haarlemmermeerpolder nog in verbinding met de Rijn stonden. Na afsluiting van de verbinding met de Rijn heeft de populatie zich weten te handhaven (VOLZ, 1994).

RECENTE UITBREIDING AREAAL

Oude opgaven duiden op een historisch voorkomen van de soort in de Rijn. Het feit dat de soort recent een opbloei in de Rijn lijkt te hebben wordt vermoedelijk veroorzaakt door een combinatie van een drietal factoren: uitzetting van Europese meervallen in Duitsland, verbetering van de waterkwaliteit en opwarming van de Rijn door koelwaterlozingen (ANONYMUS, 1984). Ook in Nederland zijn Europese Meervallen uitgezet. In de jaren zeventig zijn door de OVB in het koelwater van de Flevocentrale te Lelystad Europese meervallen gekweekt. In 1976 ontsnapten 844 jonge meervallen via de koelwateruitlaat. Een deel hiervan is terug gevangen, maar circa 500 exemplaren zijn in het IJsselmeer beland (RAAT, 1978). Ook worden met name in de grensstreek met Duitsland gekweekte Europese meervallen in viswateren

uitgezet (VAN DER GEEST, 1996). Door vissers is mij bevestigd dat dit ook in Limburg gebeurt. De opmars van de Europese meerval in Nederland begint eind jaren zeventig en duurt tot heden voort (zie DE NIE, 1996), ook in Limburg.

Er zijn geen historische vondsten bekend van Europese meervallen uit de Maas. Uit de bovenloop van de Maas in Frankrijk is de soort (nog) niet bekend (ALLARDI & KEITH, 1991). In de Maas tussen Hoei en Dinant worden door beroepsvissers met enige regelmaat Europese meervallen gevangen (VAN DER GEEST, 1996). Bovendien bevindt zich nabij Hoei een kwekerij van Europese meervallen die gebruik maakt van het koelwater van de daar gelegen kerncentrale. Verondersteld wordt dat regelmatig broed ontsnapt en dat het voorkomen van de Europese meerval nabij Hoei hierop is terug te voeren (VAN DER GEEST, 1996). Het is mogelijk dat de Europese meervallen in het Albertkanaal bij Genk (VERREYCKEN *et al.*, 1990) hiervan afkomstig zijn.

HERKOMST LIMBURGSE POPULATIE

De Europese meervallen in de Maas zullen hoogstwaarschijnlijk afstammen van uitgezette of ontsnapte dieren. Het is mogelijk dat de dieren uit het Belgische deel van de Maas zijn komen afzakken of dat de soort zich vanuit het Nederlandse deel stroomopwaarts heeft uitgebreid. Daarnaast blijft er een kans dat het nakomelingen zijn van door sportvissers uitgezette, in Duitsland gekweekte dieren. De in de Roer gevangen exemplaren zijn waarschijnlijk afkomstig van uitzettingen bovenstrooms in Duitsland (mededeling L. Paulssen, Rimburch).

De herkomst van de populatie van de Europese meerval in de Maas in Limburg zal niet meer te achterhalen zijn, maar de kans dat de soort zijn areaal op natuurlijke wijze tot hier heeft uitgebreid, mag klein geacht worden. De Europese meerval moet in Limburg derhalve niet als inheems, maar als exoot worden beschouwd. Dit in tegenstelling tot de populatie in Noord- en Zuid-Holland. Gezien de opkomst van de Europese meerval in Nederland en aansluitend daaraan sinds 1992 in de Maas, mag worden verwacht dat deze soort steeds vaker in Limburg zal worden waargenomen. Het wachten is op mel-

dingen van deze soort uit de Maas ten zuiden van Roermond en uit de grote kanalen.

DANKWOORD

Met dank aan Ben Crombaghs, Gert Hoogerwerf, Ton Lenders en Henrik de Nie voor het kritisch doorlezen van het manuscript.

SUMMARY

A SHEATFISH IN THE SWALM BROOK

The number of Wels observed in the province of Limburg has been increased since 1992, especially in the river Meuse between Venlo and Roermond. This increase may

have been caused by reintroduction of the species in Germany, Belgium or the Netherlands, which would also explain why all specimens were adults or subadults. In 1996 a juvenile example (with a length of 4 cm) was caught in a brook which has an open connection with the Meuse. This may indicate that the Wels has started to reproduce in the Meuse basin, but illegal reintroduction by anglers cannot be excluded.

LITERATUUR

- ALLARDI, J. & P. KEITH, 1991. Atlas préliminaire des poissons d'eau douce de France. Museum National d'Histoire Naturelle, Paris. Pp 146-147.
 ANONYMUS, 1983. Albino meerval. Krantenartikel, Algemeen Dagblad, 10 augustus 1983.
 ANONYMUS, 1994. Haarlemmermeerval. OVB-Bericht 16(4): 127-128.

- ANONYMUS, 1995. Meerval-mythes. OVB-Bericht 17(4):132-134.
 BOESEMANN, M. 1975. De Nederlandse meerval, *Silurus glanis*. Zoologische Bijdragen 17:48-62.
 GEEST, L. VAN DER, 1996. Europese Meerval in Nederland. Uitgeverij Het Goede Boek, Huizen.
 LELEK, A., 1987. The freshwater fishes of Europe Vol 9. Threatened fishes of Europe. Aula Verlag, Wiesbaden.
 MIHALEK, J., 1992. Der Wels. Neue Brehm Bücherei Band 209. Ziemsen Verlag, Wittenberg-Lutherstadt.
 NIE, H.W. DE, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem pp 94-95.
 RAAT, A.J.P., 1978. Literatuurrapport over de meerval, *Silurus glanis*. OVB, Nieuwegein.
 REDEKE, H.C., 1941. De visschen van Nederland. A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij, Leiden.
 VERREYCKEN, H., C. BELPAIRE & F. OLLEVER, 1990. Inventarisatie van de vissoorten van het Albertkanaal te Langerlo-Genk. Jaarboek Likona, Hasselt 1991. pp 61-64.
 VOLZ, J., 1994. Über das natürliche Vorkommen des Welses (*Silurus glanis*) im niederländischen Rheindelta. Fischökologie 7:61-70.
 ZOETEMEYER, R.B. & A. VAN DER SPIEGEL, 1992. Rapport visserijkundig onderzoek Weltevijver Heerlen. OVB, Nieuwegein.

KORTE MEDEDELING

HANDHAVING GROENE WETTEN*) IN ZUID-LIMBURG VAN START

Toen de politie in 1984 reorganiseerde, verdween de veldpolitie. Dit had meteen tot gevolg, dat het stropen toenam en hier en daar zelfs agressieve vormen aannam. Om hiertegen te kunnen optreden heeft de politieregio Limburg Zuid (alle gemeenten ten zuiden van Echt) een proefproject opgezet.

In al de 23 basiseenheden van deze regio zijn "contactpersonen Groene Wetten" - in totaal 50 politiemensen - opgeleid, die aan het project deelnemen.

Daarnaast is er bij het Bureau Bijzondere Wetten in het District Maastricht een "Centraal Meldpunt Groene Wetten" opgericht, dat onder nummer 043-3216830 dag en nacht bereikbaar is.

Iedereen, die opzettelijke verstoringen van flora en fauna waarneemt, wordt verzocht deze telefonisch daar te melden. Alle meldingen worden geregistreerd, geanalyseerd en

doorverwezen naar de Projectgroep Groene Wetten en de betrokken basiseenheden. Ter bescherming van degenen, die verstoring van flora en fauna melden, blijft de anonimiteit van de melder gewaarborgd.

*) Groene Wetten zijn o.a.: Boswet, Jachtwet, Visserijwet, Vogelwet (toekomstige Flora- en faunawet), Natuurbeschermingswet, Wet ruimtelijke ordening, delen uit de Provinciale Milieuvordering Limburg (regels voor stiltegebieden en Mergelland), Landschapsbeschermingsverordening Limburg 1996 en bepaalde regels in de plaatselijke verordeningen.

Paul Spreuwenberg

RECENT VERSCHENEN

DIRKSE, G.M., 1997. Vegetatiekartering van de Schinveldse bossen en Brunssummerheide in 1996. 95 pp. + 4 kaarten. IBN-rapport 261. Bestellen door f 47,50 over te maken op giro 948540 van het IBN-DLO te Wageningen o.v.v. rapportnr.

Dit rapport bevat een vegetatiekartering (vegetatiekaart en een kartering van Rode Lijst- en aandachtsoorten) van deze twee recent door Natuurmonumenten verworven terreinen. Na een beschrijving van de terreinen en de gebruikte methode komen de resultaten uitgebreid aan de orde. Interessant is de speciale aandacht voor bramen,

waarvan een aantal bijzondere soorten is aange troffen. Vijftien vegetatietypen, variërend van stuifzand tot vochtig loofbos, worden behandeld. In de bijlagen zijn zowel de vegetatie-opnamen als de bijzondere soorten (Rode Lijst, beschermd, aandachtsoort) weergegeven. De vondsten van deze soorten in 1996 zijn aangevuld met waarnemingen van G. van der Mast.

VLINDERS, 1996, 1997. Tijdschrift van de Vlinderstichting. Tel. 0317-467346.

In nummer 4 van 1996 is o.a. een uitgebreid artikel opgenomen van Jo Willems over Phegeavinders in

het Leudal. De soort heeft in dit gebied sedert enkele jaren vaste voet aan de grond gekregen.

Nummer 2 van 1997 bevat onder meer een artikel over de vlinders van de Sint Pietersberg, van de hand van Guido Smeets.

Hier wordt sinds 1993 een monitoringroute gelopen, hetgeen maar liefst 33 soorten opleverde. Een aantal van hen wordt uitgebreid besproken, zoals Boswitje, Bruin blauwtje, Klaverblauwtje, Keizersmantel en Spaanse vlag.

Jo van der Coelen